

TARTU ÜLIKOOL  
Pärnu kolledž  
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Signe Roos

**SOTSIAALPEDAGOOGIDE TÖÖ  
VAJALIKKUSEST LASTEAEDADES,  
SAAREMAA LASTEAEDADE NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Jaanika Ailt, MA

Pärnu 2024

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Jaanika Ailt

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Monika Kumm

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Signe Roos

## SISUKORD

|                                                                                                            |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Sissejuhatus .....                                                                                         | 4  |
| 1. Teoreetiline ülevaade erivajadustega tegelemisest lasteaedades.....                                     | 6  |
| 1.1. Lähenedes sotsiaalpedagoogikale .....                                                                 | 6  |
| 1.2. Sotsiaalsed probleemid ja erivajadused lasteaias .....                                                | 7  |
| 1.3. Õpetajate valmisolek tulla toime erivajadustega lastega.....                                          | 10 |
| 2. Uuring Saaremaa valla koolieelsete lasteasutuste õpetajate rahulolust sotsiaalpedagoogi teenusega ..... | 14 |
| 2.1. Saaremaa valla ja lasteaiavõimaluste kirjeldus .....                                                  | 14 |
| 2.2. Uurimistöö metoodika ja valimi kirjeldus.....                                                         | 15 |
| 2.3. Uurimistulemused ja analüüs .....                                                                     | 17 |
| 2.3.1. Arusaam ja teadlikus sotsiaalpedagoogi tööst.....                                                   | 17 |
| 2.3.2. Õpetajate toimetulek erivajadustega lastega, tugiteenuste kättesaadavus ja rahulolu nendega .....   | 18 |
| 2.3.3. Võrgustikutöö ja sotsiaalpedagoogide vajalikkus alushariduses .....                                 | 20 |
| 2.4. Analüüs, järeldused ja ettepanekud .....                                                              | 22 |
| Kokkuvõte .....                                                                                            | 26 |
| Viidatud allikad.....                                                                                      | 28 |
| Lisad.....                                                                                                 | 31 |
| Lisa 1. Intervjuu küsimused .....                                                                          | 32 |
| Summary .....                                                                                              | 34 |

## SISSEJUHATUS

Alushariduse õpetajate kõrge tööga rahulolu aitab kaasa alushariduse kvaliteedile ja toob laste suhtlemisse teistsuguse vaatenurga, edendades muu hulgas laste keelt, kognitiivset ja emotsionaalset arengut (Zhou & Nanakida, 2023, lk 3). Kumpulainen ja tema kolleegid (2023, lk 74) toovad välja enda alushariduse spetsialiste hõlmavas uuringus, et hea meeskonnatöö on aluseks töörahulolule, kvaliteetsele pedagoogikale ja laste heaolule. Vastupidi, madal tööga rahulolu põhjustab õpetajate seas madalat tootlikkust ja eneseteostuse puudumist, kahjustades seega õpetaja ja lapse suhtlust (Zhou & Nanakida, 2023, lk 3).

Sotsiaal-emotsionaalsed oskused on oluline osa inimeste sotsiaalsest pädevusest. Eestis pole kasutusel sobilike mõõdikud hindamaks eelkooliealiste laste sotsiaal-emotsionaalset arengut. (Kaldoja *et al.*, 2021, lk 162) Seetõttu on tugispetsialistide, sealhulgas sotsiaalpedagoogide kaasamine eelkooliealistes lasteasutuses õigustatud ühe meetmena lapse sotsiaalse toimetuleku toetamiseks. Vastavalt võimalustele tuleb riigil ja kohalikul omavalitsusel lapse abivajaduse vältimiseks ja juba olemasolevate probleemide vähendamiseks kasutusele võtta ning vastavalt võimalustele arendada meetmeid. Need peavad saama alguse lapse vajadustest, toetama lapse ja teda kasvatavate isikute suhteid ning sotsiaalset toimetulekut. Meetmed peavad olema kättesaadavad, õigeaegsed, tulemuslikud ja pikaajalise positiivse mõjuga. (Lastekaitseadus, 2014, § 6 lg 2) Sotsiaalpedagoogi poole võib pöörduda igaüks, kes lapsega kokku puutub ja ka laps ise, kui on mure koolikohustuse täitmisega, probleemidega suhetes, olukorra muutustega koolis või lasteaias, mis võivad mõjutada lapse sotsiaalset toimetulekut ning hakkama saamist. (Saaremaa Toetava Hariduse Keskus, 2022)

Soomes tehtud uuringu põhjal tuli välja sotsiaalpedagoogide vajadus koolieelses lasteasutuses, arendamaks laste igapäevaelu oskuseid ning toetamaks õpetajaid nende sotsiaal-emotsionaalsete väljakutsetega toimetulekuks (Ahonen & Arola, 2019, lk 13–

14). Eesti lasteaedade rahuloluküsitlustest hinnati lapsevanemate poolt lapse põhivajaduste rahuldamise puhul kõige kõrgemalt lapse suhet õpetajatega ja kõige madalamalt lapse enesetõhususe toetamist lasteasutuses. Lasteaiakeskkonna sisestest ning välistest aspektidest hinnati kõrgemalt rahulolu lapse õppevahenditega, kõige madalamalt üldist rahulolu alusharidusega. (Pavlov, 2021, lk 34)

Lõputöö probleemi sõnastab autor järgmiselt: sotsiaalpedagoogide vähesel kaasamisel igapäeva töösse on lasteaia õpetajate rahulolu tööga väiksem.

Eesmärk on välja selgitada lasteaia õpetajate taju sotsiaalpedagoogide kaasamisel ning tulemustele tuginedes teha ettepanekuid Saaremaa Toeterava Hariduse Keskusele sotsiaalpedagoogide kaasamisvõimaluste osas lasteaia igapäeva töös.

Uurimisküsimused:

- Kuidas tajuvad lasteaiaõpetajad koostööd sotsiaalpedagoogidega?
- Missugused on lasteaiaõpetajate ootused koostööle tugispetsialistidega?

Uuringu läbiviimiseks kasutas töö autor kvalitatiivset uurimisviisi, poolstruktureeritud intervjuud. Teooria on koostatud ametlike allikate põhjal, mis on otsitud akadeemilistest andmebaasidest.

Töö koosneb kahest osast. Esimeses osas on teoreetiline ülevaade sotsiaalpedagoogide tööst ja erivajadustest lasteaias, samuti õpetajate valmisolek tulla toime erivajadusega lastega. Teises osas tutvustatakse hetke toetusvõimalusi Saaremaa vallas ja kirjeldatakse valimit ning uurimuse läbiviimist. Seejärel kirjeldatakse intervjuude tulemusi, millest tulenevad järeldused ja ettepanekud.

# **1. TEOREETILINE ÜLEVAADE ERIVAJADUSTEGA TEGELEMISEST LASTEAEDADES**

## **1.1. Lähenemised sotsiaalpedagoogikale**

Sotsiaalpedagoogikat saab defineerida mitmeti, lähtudes erinevatest vaatenurkadest ja kontekstidest. Sotsiaalpedagoogika ei ole pelgalt pedagoogiliste meetodite tööriistakast, vaid sotsiaalseid ja hariduslikke kaalutlusi ühendav mõtteviis. See hõlmab tähelepanu pööramist inimese kasvamise sotsiaalsetele eeldustele ning pedagoogilistele mõju- ja abivõimalustele. (Hämäläinen, 2015, lk 1029) Oma olemuselt on sotsiaalpedagoogika sotsiaalsete hädade ja probleemide pidurdamisele, heaolu tõstmisele ning murekohade leevendamisele suunatud. Ta on sündinud mõistmisvajadusest ning pedagoogilisest tegevusest sotsiaalvaldkonnas. (Hämäläinen, 2001, lk 27). Sotsiaalpedagoogika keskendub terviklikule arengule, haridusele ja sotsiaalsele kaasamisele, rõhutades hariduse tähtsust sotsiaalse tõrjutuse ennetamisel ja sotsiaalse integratsiooni edendamisel (Hämäläinen, 2015, lk 1031).

Sotsiaalpedagoog on tugispetsialist, kelle tegevuse eesmärk on sotsialiseerumistoe korraldamine ja arendamine ning isiku arengu toetamine võrgustikutöö kaudu sotsiaalpedagoogiliste meetoditega. Sotsiaalpedagoogid töötavad haridusasutustes, nõustamiskeskustes, turvakodudes, vanglates, haiglates jne. (Sihtasutus Kutsekoda, 2023, lk 1) Sotsiaalpedagoogika tõlgendus antud töö kontekstis on sotsiaalsete probleemide lahendamine ja leevendamine ning tõrjutuse vähendamine (Hämäläinen, 2001, lk 6). Úcar (2022, lk 773, 780) on sotsiaalpedagoogika defineeritud kui valdkonda, mis hõlmab keerulisi tegevusi ja sekkumisi, mida teoreetiliselt ja praktikas kasvatatakse ja arendatakse erinevates distsipliinides. See rõhutab teooria ja praktika vastastikust ja pidevat koostoimet, rõhutades, et pole olemas sotsiaalpedagoogika teooriat, mis oleks lahutatud sotsiaalkasvatuse praktikast ja vastupidi. Sotsiaalpedagoogikat iseloomustatakse kui valikupedagoogikat, kus spetsialistid pakuvad pedagoogilisi

lähenedisviise osalejatele, kes oma elu peategelastena need ettepanekud sotsiaalhariduslike suhete arendamiseks aktsepteerivad või läbi räägivad. Sotsiaalpedagoogika võtab arvesse sotsiaalseid, poliitilisi ja kultuurilisi tegureid, mis mõjutavad haridusprotsesse ja inimeste kujunemist, ning propageerib tugevat kogukonnatunnet ning positiivseid suhteid inimeste vahel nii laste kui täiskasvanute seas. (Moss & Petrie, 2019, lk 396)

On oluline, et lasteaia personal oleks teadlik erivajadustega laste sotsiaalsetest probleemidest ja oskaks neile individuaalselt vastu tulla ning pakkuda vajalikku tuge ja abi (Häidkind & Oras, 2016, lk 67). Väikelaste hariduses üleskerkivad valdkonnad, mille üle võiks mõtiskleda hõlmavad mitmeid olulisi aspekte. Sotsiaalpedagoogikaga otseselt seotud on neist lapsekeskne lähenemine, tavapärase pedagoogika paindlikus ning täiskasvanu (õpetaja) – lapse suhe. Kõik see kokku pakub olulist mõtteainet võimaluste osas laste arengut paremini toetada. (Wall *et al.*, 2015, lk 48, 85)

Sotsiaalpedagoogi roll on aidata inimestel mõista nende probleemide põhjuseid, leida lahendusi ja toetada neid igapäevaelus. Sotsiaalpedagoog keskendub üksikisiku abistamisele sotsiaalse õigluse ja heaolu kontekstis, kasutades selleks nii isiklikke kui ka poliitilisi ressursse. (Moss & Petrie, 2019, lk 398) Sotsiaalpedagoogide kutsepädevusse kuulub laste emotsionaalse arengu ja sotsiaalsuse hindamine. See annab võrgustikele mis abivajava lapse ümber tekivad lisandväärtuse, hindamaks ja toetamaks tema hakkamasaamist lasteaia keskkonnas.

## **1.2. Sotsiaalsed probleemid ja erivajadused lasteaias**

Hetkel, kui laps läheb lasteaeda, saab erivajaduse märkamise juures oluliseks õpetajate ning tugispetsialistide tähelepanelikkus. Eesti Keele Instituudi Sõnaveeb ütleb järgmist:

- erivajadus - vajadus tavapärasest erineva õpi- ja arengukeskkonna järele, et luua parimad võimalikud eeldused lapse arenguks. Erivajaduse mõiste on laiem kui puue, hõlmates ka nt andekaid või suhtlemisraskustega lapsi. (Erivajadus, 2024)
- eriline - oma (kummalise) eripäraga, teistest või tavalisest (tugevasti) erinev, millegi poolest isesugune (Eriline, 2024)

Lasteaialastel võivad esineda mitmed sotsiaalsed probleemid ja erivajadused. Lasteaias puututakse kokku erinevate erivajadustega lastega. Mõned peamised erivajadused, mida lasteaias esineb:

- käitumisprobleemid,
- kõne arengu mahajäämus,
- segatüüpi erivajadused,
- muukeelsus,
- autismispektrihäired,
- õpiraskused või vaimne mahajäämus,
- allergiad,
- enneaegne sündimine (Häidkind & Oras, 2016, lk 67).

Need erivajadused võivad mõjutada lasteaias õppimist ja vajavad individuaalset lähenemist ning toetust õpetajatelt ja teistelt spetsialistidelt (Häidkind & Oras, 2016, lk 67)

Sageli ei ole lapsed oma raskusi põhjustavates olukordades süüdlased, vaid nende toimetulek võib olla mõjutatud lapseas kogetud traumast. Koolieelses eas traumas kogunud laste toetamine on kriitilise tähtsusega. Eelkool on optimaalne aeg neile lastele traumateadliku hoolduse pakkumiseks. Chudzik (2023, lk 190) poolt läbiviidud uuringus rõhutatakse, kui oluline on, et väikelaste eripedagoogid mõistaksid trauma ja väärkohtlemise mõju, et tõhusalt toetada väikelapsi nendes haridusasutustes. Varases lapsepõlves tekkinud traumadel võib olla sügav ja pikaajaline mõju lapse vaimsele, füüsilisele, sotsiaalsele, emotsionaalsele ja vaimsele heaolule. Hooldajate, õpetajate ja vaimse tervise spetsialistide jaoks on ülioluline pakkuda asjakohast tuge ja sekkumisi, et aidata lastel traumadest paraneda ja oma kogemustest hoolimata areneda. (Conners Edge *et al.*, 2024, lk 1–2)

Riigikontroll (2020, lk 5) viis läbi auditeerimise, mille tulemusena selgus, et kohalikud omavalitsused on loonud õpilaste toetamiseks põhikoolis sageli paremad võimalused kui lasteaiast. Tugiteenuste kättesaadavusest sõltub lapse areng ning õpiedukus ning et viivitamatu toe saamine pärast vajaduse tekkimist loob tingimused lasteaias ja koolis edasijõudmiseks. Samuti tuuakse välja, et oluline on tagada, et lapsed saaksid neile vajalikke tugiteenuseid, kuna vastasel juhul võivad nad jääda abita või saada oluliselt

vähem tuge kui vajalik. (Riigikontroll, 2020, lk 3) Erivajadustega lapse, ka andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö. Erivajadustega laps selles tähenduses siin on laps, kelle võimetest, tervislikust seisundist, erinevast keelelis-kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi ja/või kohandusi lapse kasvukeskkonnas või kogu rühma tegevuskavas (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008, § 8 lg 1, lg 2). On selgunud tõsiasi, et tugiteenuseid ei osutata lasteaedades ega koolides terviklikult. Riigikontroll toob välja, et omavalitsuste kohustus tugiteenuste tagamiseks lasteaias ei ole võrreldes varasema ajaga vähenenud. Laste vajadustele vastava toe puudumine koolieelses lasteasutuses võib tähendada mahukamat toevajadust koolis. (Riigikontroll, 2020, lk 5). Tõrjutud lapsega tegelemiseks võimaldatav aeg on lasteaedades erinev. See sõltub laste arvust rühmas ja tõrjutuse probleemidest. Kui on rühmas erivajadusega laps, siis temaga tegelemiseks läheb vaja rohkem ajalist ressursi, kui õpetajatel on võimalik pakkuda. (Gutman, 2013, lk 40–41) Erinevate uuringute tulemusena toob Trummal (2017, lk 65) välja seosed kodu ja käitumisega. Arvestades, et kodune keskkond ja vanematevahelised suhted võivad mõjutada lapse käitumist ja arengut, on võimalik eeldada, et need mõjud võivad kanduda ka kooliaega. Näiteks kui lapsel on kodusel keskkonnal põhinevaid käitumisraskusi või stressiallikaid, võivad need mõjutada ka tema koolikäitumist ja õppimist. Seega on oluline jälgida ja toetada last mitte ainult kodus, vaid ka koolikeskkonnas, et tagada tema heaolu ja areng.

Lasteaias omandab laps olulisi sotsiaalseid oskusi, nagu koostöö, konfliktide lahendamine ja empaatia. Kui lapsel on hea suhe õpetajaga, saab ta õppida neid oskusi eeskujuga järgi ning talle pakutakse võimalusi suhelda erinevate lastega. Lisaks aitab õpetaja märgata ja toetada kõiki lapsi nende individuaalses arengus ning lahendada võimalikke sotsiaalseid probleeme. Norras tehtud uuring näitab, et alushariduse ja lapsehoiu perioodil loodud õpetaja-lapse suhete mõju võib ulatuda kooliaastatesse, rõhutades õpetajate ja välistavate probleemidega laste varajase toetava suhtluse pikaajalist kasu. (Baardstu *et al.*, 2022, lk 609) Kokkuvõtteks võib öelda, et antud uuring rõhutab alushariduse ja lapsehoiu õpetajate keskset rolli varajase märkamise seose ning laste sotsiaalse ja akadeemilise arengu toetamisel. Seades esikohale positiivsed õpetaja-lapse suhted ja rakendades sihipäraseid sekkumisi, saavad alushariduse asutused paremini toetada käitumisprobleemidega silmitsi seisvate laste vajadusi ning edendada nende

pikaajalist kohanemist ja edu. Hilisemas eas mõjutab hea suhe õpetajaga lasteaias lapse hakkamasaamist koolis. Kui lapsel on juba eelnevalt välja kujunenud positiivne suhe õpetajaga, on tal suurem tõenäosus edukalt kohaneda uues keskkonnas ja suhelda uute inimestega.

Aastal 2015 Soomes uuringuid teostanud Repo ja Sajaniemi (2015, lk 461) jõudsid järeldusteni, et kiusamine laste seas algab juba varases eas. Kiusamine võib tekitada psühholoogilisi, emotsionaalseid ja füüsilisi tagajärgi ohvritele ning see võib pikas perspektiivis mõjutada nende sotsiaalset arengut, enesehinnangut ja suhteid teistega. Ennetustöö ning erinevate ennetusmeetmete kasutamine peaks algama juba koolieelses lasteasutuses. Teostatud uuringu tulemused näitavad kolme suurt riskikohta: rühmade suurus, rühmade sisene distsipliin ja õpetajate poolne kohene sekkumine. Kiusamist saab ennetusena vähendada, kui toetada laste omavahelisi suhteid ja luues rühmasisesed reeglid distsipliini tagamiseks.

Erinevate erivajadustega laste toetamine lasteaias on oluline ja individuaalne lähenemine on vajalik. Õpetajate ja tugispetsialistide tähelepanelikkus on olulise tähtsusega. Positiivsed suhted õpetaja-lapse vahel ja varajane märkamine mõjutavad oluliselt laste sotsiaalset ja akadeemilist arengut, aidates neil paremini toime tulla nii lasteaias kui ka hilisemas elus.

### **1.3. Õpetajate valmisolek tulla toime erivajadustega lastega**

Õpetaja töö koolieelses lasteasutuses on väljakutseid esitav. Õpetajad tunnevad puudust toest koolituste näol, mis oleksid seotud pigem tegevuste leidmise ja tulemuste hindamisega üldoskuste arendamisel, mitte ainult nende oskuste olulisuse teadvustamisega. See viitab vajadusele praktiliste oskuste ja meetodikate järele üldoskuste arendamisel. Neudorf jt (2017, lk 70) uuringust selgus, et õpetajad tundsid vajadust koolituste järele, mis aitaksid neil paremini leida sobivaid tegevusi erinevate üldoskuste arendamiseks ning hinnata omandatud teadmisi selles vallas.

2021. aastal uuriti alushariduse õpetajate põhivajaduste rahuldatust enda haridustaseme, ametikoha ja tööstaaži lõikes. Tulemustest selgus, et hinnangud erinesid statistiliselt olulisel määral võrreldes 2018. aasta uuringu tulemustega, olles 2021. aastal oluliselt

madalamad. (Pavlov, 2021, lk 14) Väljakutsuvaid haridusolukordi tajutakse töötaja seisukohast koormava tegurina. Lisaks täiskasvanutele koormavad nad võrdselt ka rühma lapsi, sest olukorras, kus täiskasvanu tähelepanu on koondunud vaid ühele lapsele, jäetakse ülejäänud lapsed mõneks ajaks justkui tähelepanuta. Samuti on Soomes tehtud uuringus välja toodud alushariduse ressursside piiratus. Ressursiprobleemidena võib kogeda personali puudumisi, liiga suuri rühmade suurusi ja ajaplaneerimise probleeme. Alushariduse õpetajate vastustes tõstatati muret, kas pered saavad lühikeste kohtumiste ajal piisavalt vanemlikku tuge. Kiires igapäevaelus võivad õpetajate vestlusetked peredega jääda lühikeseks ja vanemate mured ei pruugi nendeni jõuda. Sotsiaalpedagoog võiks õpetajate arvates täita selle tühimiku, mis muidu kiires igapäevaelus täitmata jääks. (Mannila, 2021, lk 27–28)

2021 aasta lasteaedade rahuloluküsitluste kontekstis on alushariduse õpetajate toimetulek erivajadustega lastega samuti oluline teema. Uuringu tulemustest selgus, et alushariduse õpetajad hindasid statistiliselt olulisel määral kõrgemalt koostöist õpetamist võrreldes üldhariduskoolide I kooliastme õpetajatega (Pavlov, 2021, lk 33) Küll aga ei küsitud antud uuringus rahulolu koostöös tugispetsialistidega või üldse võrgustikutöö osas. Väikelaste õpetajad väljendasid soovi arutada mitmeid erinevaid teemasid sotsiaalpedagoogiga, sealhulgas abi ja tugi igapäevaseks tegevuseks, perede toetus, lapsevanemate kohtumised, ressursside suurendamine ja positiivsete lahenduste leidmine. Õpetajad nägid sotsiaalpedagoogi rolli ressursside suurendamises ja positiivsete lahenduste leidmises lapse, pere ja töökeskkonna hüvanguks (Mannila, 2021, lk 34–36). Õpetajad vajavad oma igapäevatöös toetust tugispetsialistidelt (eripedagoog, logopeed, sotsiaalpedagoog), et õpilased saaks tähenduslikult kaasatud õppimis- ja osalusprotsessi tänapäeva kaasava hariduse mõistes, mitte neid eemaldades klassi või rühmakollektiivist (Häidkind & Oras, 2016, lk 64).

Aastal 2019 tehtud uuringus on õpetajad toonud välja, et üheks peamiseks stressi allikaks on üksikute laste vajaduste ning kogu rühma vajaduste tasakaalustamine. On toodud välja, et ühe lapse vajaduste eest hoolitsemine jätab ülejäänud rühma üksinda, eriti kui rühmas on 17 last ja 5 neist on näiteks käitumisprobleemiga – selline üks-ühele töö ning samas vastutust teiste laste eest viib õpetajad läbipõlemiseni. (Zinsser *et al.*, 2019, lk 39) Seega, kui õpetajal on ka valmisolek töötada erivajadusega lapsega rühmas, siis

sotsiaalpedagoogi kaasamata jääb ülejäänud rühma vajaduste katmine tahaplaanile ning kannatajateks on suurem hulk lapsi ning õpetaja vaimne tervis. Kaasava haridusega seostusid õpetajatele vajadus tugevama tugisüsteemi järele ja koostöö olulisus nii asutuse sees kui ka väljaspool seda. Peamiselt sooviti arendada koostööd laste, õpetajate ning kogu asutuse personali vahel, samuti ka väljaspool asutust olevate isikute või institutsioonidega nagu näiteks Rajaleidja keskused või kogukonnad. (Häidkind & Oras, 2016, lk 73)

Eesti lasteaedades läbiviidud rahuloluküsitlustes leidis vaid 41% õpetajatest, et nad on saanud piisava väljaõppe erivajadusega lastega tegelemiseks ning lasteaiavälise hea koostööga on kokku puutunud 42% õpetajatest. (Pavlov, 2021, lk 25) Need tulemused viitavad vajadusele parema koolituse ja ressursside järele erivajadustega lastega tegelemisel ning vajadusele tugevdada koostööd lasteaiaga seotud osapooltega, nagu lapsevanemad või spetsialistid väljaspool lasteaeda. Samuti toob see välja, et õpetajad ei tunne end toetatuna erivajadusega lastega tegelemisel ning nad vajavad rohkem tuge.

Haridus- ja Teadusministeeriumi 2021. aasta valdkondade analüüsi tulemustest ilmneb, et ülikoolidesse õpetajakoolituse õppekavadele sisseastujate hulgas on hinnatuim koolieelsete lasteasutuste õpetaja (suhe keskmisse konkurssi 2,6) (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022, lk 64–65). Sellest saab järeldada, et eelkooliealise lasteasutuse õpetaja amet on populaarne, hoolimata sellega kaasnevatest tööalastest väljakutsetest.

Soomes uuriti, kuidas alushariduse ja hoolduse keskustes töötavate õpetajate ning õpetajaassistentide ametialaste rollide ja kohustuste selgus mõjutab lasterühma pedagoogika kvaliteeti. Selgus, kui meeskonnaliikmed töötavad ülesannetega, milleks nende haridus on neid ette valmistanud, toob see kaasa tugevama professionaalse identiteedi. (Ranta *et al.*, 2023, lk 160) Norras tehtud uuringute tulemused viitavad sellele, et sekkumised, mille eesmärk on suurendada õpetaja-lapse suhete lähedust ja soojust, võivad olla eriti kasulikud keerulise käitumisega lastele. Õpetajate koolitamine sotsiaal-emotsionaalse pädevuse ja strateegiate alal tugevate suhete loomiseks lastega võib avaldada positiivset mõju välistavate raskustega laste sotsiaalsele ja akadeemilisele arengule. (Baardstu *et al.*, 2022 lk 617)

Õpetajate valmisolek töötada erivajadusega lastega on erineval tasemel, sõltudes nende enda väljaõppest ning teiste spetsialistide kaasamisest. Kuna eelkooliealise lasteasutuse õpetaja amet on üks soovituimaid, siis tasub keskenduda ka valmisolekule tulla toime laste ning ka nende vanemate soovide, mõtete ning eripäradega.

## **2. UURING SAAREMAA VALLA KOOLIEELSETE LASTEASUTUSTE ÕPETAJATE RAHULOLUST SOTSIAALPEDAGOOGI TEENUSEGA**

### **2.1. Saaremaa valla ja lasteaiavõimaluste kirjeldus**

Saaremaa vald on rahvaarvult ja pindalalt Eesti suurim omavalitsusüksus. 1. märtsi 2024 aasta seisuga elab Saaremaa vallas 32092 inimest. Vallas on tegutsemas kaks lastehoidu ning sama palju eralasteaedu. Munitsipaallasteaedasid on 18 kogu saare peale (Saaremaa Vallavalitsus, 2024). Arvestades laste erivajadusi ja vanuseid jagunevad lasteasutused lastesõimeks, lasteaiaks ja erilasteaiaks (Koolieelse lasteasutuse seadus, 1999, § 5). Saaremaa vallas on hetkel kaks tasandusrühma Rohu lasteaias, mis on mõeldud kõneprobleemidega lastele (Kuressaare Rohu Lasteaed, s. a.). Erilasteaedasid ei ole, erivajadustega lapsed on integreeritud tavarühmadesse

Aastal 2021 otsustas Saaremaa Vallavolikogu muuta ühendasutuseks kolm erinevat iseseisvat asutust. Nendeks olid Saaremaa Toetava Hariduse Keskus, Kuressaare Perekodu ning Saaremaa Laste ja Perede Tugikeskus. Ühendasutuse nimeks sai Saaremaa Toetava Hariduse Keskus. Antud asutus pakub ka koolides ja lasteaedades vajalikke haridustugiteenuseid (Saaremaa Toetava Hariduse Keskus, s. a.). Piisava hulga tugispetsialistide tagamine maapiirkondade koolides ja lasteaedades on vallale väljakutseks, kuna spetsialiste lihtsalt ei jagu. Kompetentsi- ja kvalifikatsiooninõuded on kõrged ning sellest lähtuvalt on teenuse pakkumise võimalused mõnel pool vähenenud. (Rahandusministeerium, 2022, lk 28) Saaremaa Toetava Hariduse Keskuse (2023, lk 9) arengukava 2023–2028 toob oma missioonina välja, et koostöös teiste haridusasutustega luuakse tuge vajavatele lastele võimalused võimetekohaseks arenguks, hariduse omandamiseks ning lapse ja tema pere toetamist läbi erinevate tugisüsteemide. Samuti

toetavad seda ettevõtte põhiväärtused, milleks on: lapsekesksus, väärikus, ettevõtlikus ja positiivsus, hoolivus, praktilisus ja koostöö.

## **2.2. Uurimistöö metoodika ja valimi kirjeldus**

Lõputöö raames viis autor läbi kvalitatiivse uuringu, kuna see võimaldab teemat käsitleda sügavamalt. Eesmärgiks oli teada saada tegelik olukord läbi õpetajate tõlgenduste. Kvalitatiivne uuring on suunatud isikute kogemustele, käitumisele ja arusaamadele ning seda nende tavapärases keskkonnas (Laherand, 2010, lk 24).

Saaremaa valla kodulehe andmetel on 18 lasteaeda kohaliku omavalitsuse hallata ning lisaks tegutseb valla territooriumil kaks eralasteaeda ja kaks lastehoidu (Saaremaa vald, s. a.). Andmeid ei koguta lastehoidudest, kuna seal töötamiseks piisab lapsehoidja kutsest ja õpetaja kutset omama ei pea.

Valimitüüp on mittetõenäosuslik, ettekavatsetud valim. Valimi moodustasid seitse lasteaia õpetajat, kes tegelevad lastega vanuses 3–7(8) eluaastat, kellega autor tegi intervjuud lasteaedades kohapeal või veebiteel. Intervjuude koguarv sõltus soovitud koguda ja analüüsida intervjuusid, kuni uusi andmeid juurde ei lisandu – küllastumiseni. (Lagerspetz, 2017, lk 106) Uuritavateni jõuti lasteaedade direktorite kaudu, kes edastasid selle sobivate eeldustega õpetajale. Eelduseks oli lasteaia õpetajana töötamine viimase viie aasta jooksul ning alushariduse pedagoogi kutse omamine.

Intervjueerimine on oma olemuselt tundlik ning selle eesmärgiks on lihtsustada andmete hankimist inimeste kogemuste ja vaadete mõistmiseks (Hammersley, 2013, lk 54). Andmete kogumiseks kasutas autor poolstruktureeritud intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu puhul on tegemist ühe intervjuu liigiga, kus küsimused võivad olla eelnevalt küll valmis, kuid intervjuu tegija otsustab, mida ning millal on otstarbekas küsida. (Robson, 2002, lk 270) Samuti on oluline osa küsimuste sõnastuse paindlikus ning võimalus esitada täpsustavaid küsimusi (Õunapuu, 2014, lk 173).

Anonüümsuse säilitamiseks on vastajate andmed kodeeritud. Alljärgnevas tabelis on toodud välja intervjuude ajad ning kestused minutites. Kuna kõik vastajad on õpetajad, siis tähistati respondendid tähega Õ ning intervjueerimisel tekkinud järjekorra numbriga, näiteks esimene vastaja oli Õ1. Kõik õpetajad on töötanud lasteaia üle viie aasta ning

vastavad hetkel kehtivale alushariduse pedagoogi nõudele. Autor viis läbi seitse intervjuud. Autori otsus oli piirduda seitsme intervjuuga, kuna vastuste mõtted hakkasid korduma ning uut informatsiooni ei tekkinud. Intervjuud viidi läbi ajavahemikul 21.03.2024–12.04.2024 (vt tabel 1). Üks neist Zoom keskkonnas ning ülejäänud näost näkku kohtumistel. Vestluste pikkused jäid vahemikku 8 kuni 22 minutit, kus keskmiseks pikkuseks intervjuul oli 17 minutit. Salvestused tehti intervjuueeritavate nõusolekul ning neid sellest ette teavitades. Salvestatud intervjuud transkribeeriti Wordi dokumendiks. Peale transkribeerimist helifailid kustutati.

**Tabel 1.** Intervjuude ülevaade

| Intervjuueeritava kood | Intervjuu kuupäev | Intervjuu pikkus minutites |
|------------------------|-------------------|----------------------------|
| Õ1                     | 21.03.2024        | 17:00                      |
| Õ2                     | 22.03.2024        | 22:00                      |
| Õ3                     | 22.03.2024        | 14:00                      |
| Õ4                     | 03.04.2024        | 08:00                      |
| Õ5                     | 10.04.2024        | 21:00                      |
| Õ6                     | 10.04.2024        | 20:00                      |
| Õ7                     | 12.04.2024        | 14:00                      |

Analüüsimeetodina oli autoril kasutusel kvalitatiivne sisuanalüüs. See meetod võimaldab tungida kogutud materjali erinevatesse kihtidesse ning eraldada analüüsi käigus oluline ebaolulisest. Siinjuures on oluline teksti süstematiseerimine. Kvalitatiivset analüüsi võib eelistada juhul, kui uuritavat teksti soovitakse käsitleda tervikuna ja teksti sisu on varjatud või tekstist otsitav ei pruugi algul kohe olla piisavalt selge, et seda oleks võimalik loendada (Lagerzpets, 2017, lk 181). Käesolevaks uuringuks kogutud informatsioon loeti autori poolt korduvalt läbi. Lõputöö eesmärgist ja uurimusküsimustest leiti samalaadsed mõtted ja sarnased sõnad. Sellega tekkisid järgmised teemad:

- arusaam ja teadlikus sotsiaalpedagoogi tööst;
- õpetajate toimetulek erivajadusega lastega;
- võrgustikutöö ja sotsiaalpedagoogide vajalikkus alushariduses.

Seejärel analüüsiti tekkinud andmeid, võrreldi neid teooriaga ja tehti järeldused ning kokkuvõtte uurimistööst. Nende järelduste põhjal tehti ettepanekud.

## 2.3. Uurimistulemused ja analüüs

### 2.3.1. Arusaam ja teadlikus sotsiaalpedagoogi tööst

Antud alapeatükis antakse ülevaade, kuidas tajuvad õpetajad sotsiaalpedagoogi tööd koolieelses lasteasutuses ja millist tuge pedagoogid temalt ootavad. Sissejuhatavalt saab öelda, et õpetajad kasutasid lisaks sõnale erivajadusega laps ka väljendit eriline laps. Näiteks Õ5: „Meil on ju päevast päeva sama töö, „erivajadusega“ laps on igapäev „eriline“ laps.“

Intervjuu esimeses osas vastasid õpetajad küsimusele, mis puudutas teadmisi sotsiaalpedagoogide tööst. Intervjuudest selgus, et õpetajate nägemus sotsiaalpedagoogi tööst on üsna sarnane ega erine linna või maapiirkonna lasteaias.

Pedagoogid tõid välja abi laste sotsiaalsete oskuste arendamisel (Õ2–Õ4, Õ6, Õ7) ja lapse toetamisel läbi individuaalse (Õ1, Õ5–Õ7) ning rühmatöö. Sotsiaalpedagoogi tunnustatakse õpetajate poolt kui eksperti (Õ1): „Ta on minu jaoks ekspert ja toetaja ka minu enda jaoks, kui ma rühmas kaotan neutraalsuse. Ma ei suuda vahel enam vaadata seda erilist last ise adekvaatselt.“ Kui individuaalset tööd tunnustati väga keeruliste juhtumitega õpetaja enda jaoks, siis sotsiaalsete oskuste toetamine rühmas ning õpetajate jõustamise ning toetamise töid välja kõik vastajad. Vastaja Õ1 ütles: „Ta aitab lahendada keerulisi olukordi rühmas, on sillaks kodu ja lasteasutuse vahel, minu käepikendus ja tugi vanematega suhtlemisel.“

Sotsiaalpedagoogi teenusele soovivad õpetajad ka rohkem toetuda. Toodi välja et nädalas korra saadav teenus tundub vähene (Õ2, Õ3, Õ7) ja tunnustati sotsiaalpedagooge, kes vastavad ka oma lasteaia välisel tööajal, olles ise teises asutuses (Õ1, Õ4, Õ7). Respondent Õ7 tõi veel välja, et kuna lasteaias on kolme vanusegrupiga liitrühmad, siis sellist vajalikku individuaalset tööd ta ise ühegi erivajadusega lapsega teha ei jõua ning nendes situatsioonides ta loodabki väga sotsiaalpedagoogi peale.

Õpetajate jaoks oli väga olulisel kohal ka koostöö kogu rühma personali vahel (Õ1, Õ4, Õ6, Õ7), kuna esmane märkamine sotsiaalpedagoogi vajadusele tuleb rühmast. Toodi välja (Õ6): „Meie märkame esimesena, kutsume sotsiaalpedagoogi vaatlema ja tema teeb oma märkamised. Vahel võtab ta lapsi siis ka üks ühele enda juurde, seejärel saame jagada

oma nägemusi. Tema ülesanne on last siiski sotsiaalselt aidata ning kui meie arusaam ja tähelepanekud kattuvad, on seda lihtsam teha mõlemalt poolt.“

Selle teemaploki kokkuvõtteks saab tuua välja sõnumi, et teadlikus sotsiaalpedagoogi tööst on olemas, kuid teenuse vähesus seab piiranguid ootuste ja tulemuste osas. Laste sotsiaalsed oskused arenevad küll rühmas, kuid individuaalset toetust vajavaid lapsi on piisavalt. Siinkohal loodavad õpetajad sotsiaalpedagoogile.

### **2.3.2. Õpetajate toimetulek erivajadustega lastega, tugiteenuste kättesaadavus ja rahulolu nendega**

Järgnevas alapeatükis tuleb välja õpetajate endi toimetulek erivajadustega lastega, kuidas ja mis ulatuses on tugiteenused pedagoogidele kättesaadavad, mida soovitaks juurde ja üldine tugiteenustega rahulolu.

Kõik seitse respondenti tõid välja enimlevinud erisustena autismispektrihäire, ATH (aktiivsus ja tähelepanu häire) ja käitumisraskused. Vastaja Õ4 tõi välja ka oma varasema kogemuse füüsilise puudega lapsest, kellel polnud liikumispuuet, aga oli füüsiline puue. Õpetaja Õ1 lisas enamlevinutele juurde: „... ja on olnud ka sellist kiindumushäiret koos tõrgestrotsliku käitumisega. Eks ta ka ole käitumuslik erivajadus, aga mitte just selline klassikaline meie jaoks.“ Erisusena toodi välja ka (Õ7) andekad lapsed, kes vahel võivad olla siiski väga aeglased ning seetõttu oma tarkusest hoolimata on neid keeruline rühma rütmi integreerida.

Oma toimetulekut hinnati õpetajate (Õ1, Õ3, Õ4) poolt väga heaks, kuna on võetud palju lisakoolitusi. Pedagoog Õ4 vastas toimetuleku kohta: „Kuna ma olen hästi palju koolitanud ennast, ka praegu olen ühel pikemal koolitusel, siis tunnen end suht kindlalt. Kas õpitu kohe välja tuleb ja kas ma kõike rakendanud – selles osas pean endaga rohkem tööd tegema.“ Lisaks tõi Õ1 esile selle:

Õpetajad on kindlasti väga suured eksperdid oma rühma laste osas., kuna nemad tunnevad ja teavad neid. Vahel kaotatakse ära neutraalsus, võetakse keegi nagu fookuslapseks, ilma seda ise tajumata. Siis peab õpetaja endaga hästi aus olema, kui teised ka ikka ütlevad kõrvalt, üksi ei tohi jääda, see tunne ei lähe niisama mööda.

Sellist eneseregulatsiooni küsimust tõi õpetaja (Õ1) vestluses välja kolmel korral.

Oma oskuste ja ajakasutuse juurest tõi üks õpetaja (Õ2) välja, kuidas käitumisraskustega laps, kes on ka ülikiirelt reageeriv välisele ärritusele võiks vajada oma kõrvale hoopis tugiisikut:

Idealis oleks tal keegi kõrval koguaeg ja jälgiks seda asja, suunaks natukene, et olukord oleks rahulikum. Tema rabelemine ja koguaeg laes olev tegutsemistahe kutsub esile seda, et ta läheb kellelegi pihta, siis tekivad konfliktid selle pinnalt. Nende jooksev lahendamine on ajamahukas õppetöö kõrvalt.

Intervjueeritav Õ7 tõi välja, et palju aitab hetkel ajakasutusele erivajadustega lastega kaasa uus loodav 1+2 õpetajate süsteem, kus rühmas on hommikupoolikutel üks õpetaja ning kaks abi: „Mina olen siis rohkem nende eriliste ning keeruliste lastega ning õpetajaabid siis tavalastega. Ülesanded annan ikka mina kõigile, kuid mu aur läheb kõik eriliste laste peale. Suur abi on sellest, et täiskasvanuid on rohkem korraga“

Olemasolevatest tugiteenustest lasteaedades nimetati logopeedi (Õ4, Õ5, Õ6, Õ7), eripedagoogi (Õ1, Õ2, Õ3) ja kõik seitse respondenti tõi välja sotsiaalpedagoogi. Suurimat puudust tuntakse siiski logopeedist või eripedagoogist, vastavalt sellele kumma teenus majas kättesaadav on õpetajatele laste toetamiseks. Intervjueeritav (Õ7) tõi välja ka varasemalt olnud kunstiteraapia teenuse oma majas, millest õpetaja (Õ1) teises kohas hetkel puudust tunneb: „...ja kunstiteraapia oleks kindlasti selline asi, mis toetaks just nende erilisemate laste arengut.“ Hetkel pole kummaski majas see teenus saadaval. Samuti tuntakse puudust tugiisikust rühmas (Õ2, Õ3) ja stabiilsest valla lastekaitse töötajast (Õ6). Vastajad (Õ2, Õ6) tõi välja, et kaasatud on ka juhtumikorraldajat ning Rajaleidja spetsialiste. Intervjueeritav (Õ2) tõdes:

Ma tean ju tehakse neid ümarlaudasid ja asju, kus keegi midagi otsustab ja arutab, aga tegelikult minu töös rühmas see edasi ei aita. Korra nädalas majas olev sotsiaalpedagoog ei suuda ka anda lapsele seda usalduslikku suhet, laps ei avanegi ning siis me ei tea mis seal arutletakse.

Sotsiaalpedagoogide kaasamisel oma töösse keegi negatiivseid aspekte rohkem välja ei toonud, kuid intervjuudest jookseb selgelt läbi teenuse vähesus (Õ2, Õ3, Õ5, Õ6, Õ7).

Positiivsest küljest toodi aga välja kogemusi, kompetentsi ja koostööd (Õ1, Õ4, Õ7), õpetajate jõustamist (Õ1, Õ4), toetust suhtluses lapsevanematega (Õ1, Õ4, Õ5, Õ6, Õ7) ja vajadusel rühmas nõustamist (Õ1, Õ2, Õ3, Õ6). Üks õpetaja (Õ7) lisas, et nende sotsiaalpedagoog on enda kanda võtnud vajadusel ka logopeediliste harjutuste tegemist lastega, kuna lasteaias kohapeal teenus puudub ning toimuvad veebikonsultatsioonid lastel vastava spetsialistiga. Sama intervjuueeritav andis selge signaali ka teenuse vajalikkusest lasteasutusse: „Üle veebi alati ei õnnestu, lapsed on väiksed, ei tee koostööd ja meie lasteaiana tagasisidet ka ei saa otse, läbi sotsiaalpedagoogi õnneks infot tuleb, kuid see teenus suures plaanis on meil kesine.“

Kokkuvõttes saab tõdeda, et õpetajad on pädevad erisustega toime tulema, kuid liitrühmad ja erivajadustega laste osakaal rühmades on pärssivad tegurid. Suurimaks takistuseks sealjuures on aeg, mida eriliste laste toetamiseks võetakse ka tavalaste õppetöö ajast. Sotsiaalpedagoogide ja ka teiste spetsialistide suuremat kaasamist tööks eriliste lastega takistab samuti aeg, ehk siinkohal välja toodud teenuse vähesus. Niipalju, kui teenust on võimalik kasutada on tulemused positiivsed õpetajate jaoks.

### **2.3.3. Võrgustikutöö ja sotsiaalpedagoogide vajalikkus alushariduses**

Selles peatükis saadakse ülevaate lasteaias olevatest võrgustikest, koostöö kohtadest kodude ja haridusasutustega ning sotsiaalpedagoogide vajalikkusest selle kõige juures.

Erinevad märkamised rühmas ning võrdlus sotsiaalpedagoogide kaasamise eelse ajaga tõid välja, et lasteaiad on asunud looma ka oma võrgustikke, kuhu ei kaasata juhtumikorraldajat, vaid hoitakse oma piirkonnal ning lasteaial kätt pulsil. Vastaja (Õ1) selgitas: „Meie lasteaed tegi tugimeeskonna, kuhu kuuluvad meie tugispetsialistid, direktor, AEVKO, piirkonna sotsiaaltöötaja ja piirkonna lastekaitsetöötaja. Ja see on väga hästi tööle läinud! Ma kindlasti soovitan seda levitada ja pakkuda võimalusena ka teistele.“

Rühmades on kasutusel varajase märkamise lehed (Õ4), kuhu õpetajad teevad oma märkmed, kuidas ja mis olukordades teatud eripärad avalduvad või siis mis tingib tavapärasest erinevat käitumist. Seejärel kutsutakse rühma AEVKO (arenguliste erivajadustega laste koordinaator), sotsiaalpedagoog, kaasatakse vanemad ja vajadusel

kaasatakse lasteaiaväline abi – enamjaolt pöörduakse Rajaleidjasse, harvem kasutatakse juhtumikorraldajat.

Enamus uuringus osalejaid (Õ2, Õ3, Õ5, Õ6, Õ7) tõid vestluses välja, et abi ja võrgustikku on tänapäeval vaja pigem vanematele, kes ei tule toime piiride seadmisega, ega suuna oma lapsi liikuma ega iseseisvalt mõtlema. Lapsevanemad on saanud sotsiaalpedagoogidelt soovitusi liituda „Imelised aastad“ programmiga, kuid kahjuks puudub lasteaedadel info, kas seda ka tehtud on. Õpetaja (Õ5) toob konkreetse näite: „Lapsed on füüsiliselt nõrgad, käeliselt nõrgad ja meie sotsiaalpedagoog leidis võimaluse laps suunata füsioteraapiasse. Lapsevanem käis ühe korra ja ütles, et tulemust ju ei ole, mis ma sinna lähen.“ Kaks vastajat (Õ1, Õ7) toovad välja ka tugiteenuste kauguse lapsevanema jaoks. Õpetaja (Õ7) toob välja järgmise:

Kui keset päeva on ikka vaja sõita edasi tagasi tund, pluss teenusele kuluv aeg, siis seda aega keset tööpäeva ja iganädalaselt on lapsevanemal keeruline leida. Mõnel võtab lasteaeda sõitmise aeg ja siis tööle tagasi ka, peale teenuseid mujal, sellega ära pea pool tööpäeva.

Keeruliste laste ümber lasteaias kogunevad tahes tahtmata kõigi intervjuus osalejate sõnul: eripedagoog või logopeed, sotsiaalpedagoog, vahel ka psühholoog Saaremaa Toetava Hariduse Keskusest, tugiisik ja Rajaleidja meeskond. Praegu neid kõigis lasteaedades ei ole, kuid teenuseid on kasutatud. Üks vastajatest (Õ5) ütles: „Mida suurema eripära ja toevajadusega laps, seda laiem on ka võrgustik tema ümber.“

Koostöö lasteaiaga ja kodu vahel on samuti toetatud (Õ1, Õ4, Õ5, Õ6, Õ7), kaasates tugispetsialiste arenguvestlustesse ning ümarlaudadele. Üks intervjuueeritav (Õ6) tõi välja, et sotsiaalpedagoogil on vahel õnnestunud lapsevanemaid ka ise veenda minema psühholoogile, kuna on näha et nad vajavad rohkem tuge lapse eripäradega leppimisel, kui lasteaed pakkuda suudab. Samas tunnetavad õpetajad (Õ2, Õ3) et nende kokkupuuted laste eripäradega on olnud rohkem sellised, mis vajavad eripedagoogi või logopeedi, mitte sotsiaalpedagoogi. Respondent Õ3 tõdes, et õpetaja ning vanema suhte jaoks pole alati hea, kui keegi võõras (siinkohal sotsiaalpedagoog) läheb midagi ütlema, kuna see võib lapsevanema üldse emotsionaalselt lukku panna.

Koostöö osas ning lapse kaasamises haridussüsteemi tõi õpetaja (Õ7) näite: „Meil täidab sotsiaalpedagoog suure tühimiku lastes, ka selle osa mida vanemad ei tee. Aga vanem ei saagi tihti infot teistelt spetsialistidelt, mida oleks vaja – sest neid on üliharva saada meie jaoks. Siis sotsiaalpedagoog üritabki olla kohal, kuulata ja toetada last ning temaga ise teha teiste spetsialistide poolt antud soovitusi“

Uurides õpetajalt sotsiaalpedagoogide vajaduse kohta alushariduses oli vastus ühene: väga on vaja. Leiti, et ei tunta end enam üksi oma muredega (Õ1), pakutakse lahendusi rühma, mille peale pole õpetaja ise tulnud (Õ5) ning vanemad tulevad lihtsamini koostööle (Õ6). Respondendid (Õ2, Õ3, Õ7) töid välja varajase märkamise ja abi olulisuse, et probleemid ei kasvaks.

Õpetaja Õ7 tõdes, et kui selle kodust probleemiga tuleva väikese inimese probleemide lõke kustutada lasteaias, ei ole hiljem koolis vaja tulekahjudega ehk tegeleda. „See ongi sotsiaalpedagoogi suurim vajalikkus. Aitame neid varem!“

Kokkuvõtteks saab selle teemaploki võtta kokku ja öelda, et õpetajad hindavad sotsiaalpedagoogide kaasatust alusharidusse ning tunnevad toetust lapsele, perele ja endale.

## **2.4. Analüüs, järeldused ja ettepanekud**

Sotsiaalpedagoog on tugispetsialist. Tema tegevuse eesmärgiks on korraldada ja arendada sotsialiseerumist ning läbi võrgustikutöö toetada isiku arengut. (Sihtasutus Kutsekoda, 2023, lk1). Uuringust selgus, et samasugused ootused on õpetajatel sotsiaalpedagoogidele: sotsiaalsete oskuste arendamine, lapse toetamine ja keeruliste olukordade lahendamine rühma tasandil. Kuna kutsepädevusse kuulub ka lapse hindamine sotsiaalsel ja emotsionaalsel tasandil on igati õigustatud uuringust välja tulnud teadmine, et õpetajad julgevad kutsuda sotsiaalpedagoogi rühma vaatlema, ka juhul kui nad ise kaotavad neutraalsuse lapse osas. Samas toodi siiski ka välja see, et lühiajaliselt rühmas viibiv sotsiaalpedagoog ei saavuta lastega usalduslikku suhet, seega on oluline toetada õpetajat, et ta suudaks säilitada erapooletuse ning usaldava suhte lapsega. Väikelastega haridusega seotult on sotsiaalpedagoog lähtuv lapse paremast toetamisest

läbi paindlikkuse ja lapsekesksuse sealjuures säilitades õpetaja ning lapse suhet. (Wall *et al.*, 2015, lk 48, 85)

Lapse erivajaduste märkamise juures on oluline nii õpetajate kui ka tugispetsialistide tähelepanelikkus, kuna tihti mõjutavad need lapse võimet õppida, keskenduda ja vajavad toetamist ning individuaalset lähenemist (Häidkind & Oras, 2016, lk 67). Uuringust selgus, et lasteaiasõpetajad teavad ning oskavad ära tunda jooni enimlevinud erivajadustel nagu autismispektrihäire, ATH ja käitumisraskused. Lisaks oskasid õpetajad märgata ka andekust aegluse taga ja kiindumushäireid. Kuna erivajadusega lapse toetamine lasteaias on meeskonnatöö (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008, § 8 lg 1, lg 2) ja õpetajad seda uuringu tulemustest lähtuvalt ka mõistavad, hinnatakse tugipersonali ja oma töökaaslasi rühmas kõrgelt. Sotsiaalpedagoogide kaasamist peetakse vajalikuks nii enesehoiu kui koostöö osas kodude ja rühmaga. Küll aga toodi välja, et õpetaja tegeleb erivajadusega lastega ning seetõttu jääb ülejäänud rühm veidi tahaplaanile; selles mängib rolli rühma suurus ja ajaplaneerimine. Sama tuleb välja ka Mannila (2021, lk 27–28) uuringust, et väljakutsuvad olukorrad ei koorma mitte ainult täiskasvanuid, vaid ka rühma lapsi, kes erivajadusega lapsega tegelemisel jäävad tähelepanuta. Uuringust selgub, et õpetajad, kes end järjepidevalt täiendavad, tunnevad end oma töös kindlamini ka erivajadustega lastega. Koolitamise olulisuse toob välja Norras tehtud uuring (Baardstu *et al.*, 2022, lk 617), kus õpetajate koolitamine sotsiaal-emotsionaalse pädevuse alal on positiivne mõju laste arengule.

Kaasava hariduse mõistes ei peaks lapsi rühmast ega kollektiivist üldse eemaldama, vaid õpetajad vajavad igapäevast toetust tugispetsialistidelt (Häidkind & Oras, 2016, lk 64). Uuringust selgus, et Saaremaa lasteaedades igapäevaselt ühtegi tugiteenust saadaval ei ole ning spetsialistidest tuntakse puudust. Üle veebi saadavad teenused, osaline kattuvus logopeedide või eripedagoogidega ei anna õpetajatele kindlustunnet ja tekitab infosulgu lapse arengust. Samad järeldused on selgunud ka Riigikontrolli (2020, lk3, 5) uuringu tulemustest. Seal tuuakse välja, et omavalitsused on loonud õpilaste toetamiseks põhikoolis sageli paremad võimalused kui lasteaialastele. Välja on toodud ka olulisus tagada, et lapsed saaksid neile vajalikke tugiteenuseid, kuna vastasel juhul võivad nad jääda abita või saada oluliselt vähem tuge kui vajalik. Positiivse aspektina on igas lasteaias osalise ajaga sotsiaalpedagoog, aga ka sellest hoolimata selgus, et

tugipersonalile antav aeg rühmas on liialt lühike. Õpetaja kes tõi välja, et tema tegeleb rohkem erivajadustega lastega ning tavalapsed jäävad õpetajaabile selleks ajaks hallata tõdes, et õnneks selles rühmas kasutada korraga kolm täiskasvanut – üks õpetaja ning kaks abiõpetajat. Üksikute laste vajadustega arvestamine ülejäänud lasterühma ees võib viia aga õpetajad läbipõlemiseni. (Zinsser *et al.*, 2019, lk 39) Uuring tõi välja ka õpetajate mure lapsevanemate osas, kus nende hinnangul lapsevanemad ei tule toime oma ülesannetega, ei sea piire, ei leia aega või ootavad liialt kiireid tulemusi lapse arengus. Siinkohal toob ka 2021. aasta lasteaedade rahuloluküsitlus välja, et lasteaivälise hea koostööga on kokku puutunud 42% õpetajatest, mis viitab omakorda vajadusele tugevdada koostööd lapsevanematega (Pavlov, 2021, lk 25). Trummal (2017, lk 65) toob samuti välja seosed kodu ja käitumisega. Arvestades, et kodune keskkond ja vanemate omavahelised suhted mõjutavad lapse käitumist ja arengut, siis kodusel käitumisel põhinevad käitumiskeskused mõjutavad last ka väljaspool. Siinjuures ka lasteaias ning rühmasuhetes. Uuringu analüüsi käigus jõudis autor järeldusteni, et sotsiaalpedagoogide kaasamine lasteaias igapäeva rütmi on positiivne ning temapoolne abi on hinnatud ja oodatud. Küll aga ei olda rahul teenuste jaoks pakutava ajalise mahuga ning teiste tugispetsialistide kaasatusega. Vastavalt sellele, kas puudu on lasteaiast eripedagoog või logopeed, püütakse seda tühimikku täita sotsiaalpedagoogiga. Kahes intervjuus mainitakse ära ka vajadus tugiisiku järele. Oma tööga ja lasteaias pakutavate teenustega on rohkem rahul õpetajad, kes omavad ka ise enam pädevusi ja on end juurde koolitanud. Samas ootavad õpetajad siiski tuge lapsevanemate osas, koolituste kättesaadavuse, tagasiside ning koostöö osas. Õpetajad on leidnud sotsiaalpedagoogis omale meeskonnaliikme, kes toetab murede korral, aitab leida lahendusi ja võtab osa koormusest võrgustikutöös endale. Sotsiaalpedagoogi ametikohta alushariduses peetakse vajalikuks.

Uurimistulemuste kokkuvõtteks teeb autor järgmised ettepanekud Saaremaa Toetava Hariduse keskusele:

- Arendada võimalusi lapsevanemate koolitamiseks ning nende teadlikkuse tõstmiseks lastekasvatusest ka maapiirkondades läbi lühikeste tasuta veebikoolituste või viies mahukamad koolitused maapiirkonda kohapeale.
- Suurendada sotsiaalpedagoogide tööaegu lasteaedades.

Autor tõdeb, et uurimisküsimused said vastused, lasteaiaõpetajad hindavad sotsiaalpedagoogide panust ning koostööd tugispetsialistidega kõrgelt ja uuring on täitnud oma eesmärgi.

## KOKKUVÕTE

Alushariduse õpetajate rahulolu on oluline alushariduse kvaliteedi tagamiseks ning mõjutab otseselt laste arengut, kuna madal tööga rahulolu põhjustab stressi ning madalat produktiivsust. Sotsiaalpedagoogide kaasamine lasteaias on oluline lapse sotsiaalse toimetuleku toetamiseks ning õpetajate töörahulolu suurendamiseks. Eesti lasteaedades on täheldatud vajadust sotsiaalpedagoogide järele, et arendada laste igapäevaelu oskusi ja toetada õpetajaid sotsiaal-emotsionaalsete väljakutsetega toimetulekul.

Sotsiaalpedagoogika on lai ja mitmetahuline valdkond, mis hõlmab endas nii individuaalset kui ka ühiskondlikku tasandit. Lasteaia mõistes on see individuaalne ja rühmatöö, kuna lasteaia rühm on ise väikene ühiskond, kus laps peab õpetaja ning spetsialiste toel igapäevaselt hakkama saama. Sotsiaalpedagoog näeb inimest tervikuna ning keskendub võimalustele ja ressurssidele, mitte piirangutele ja puudustele, aidates seda kõrvalseisjana teha ka õpetajal. Sotsiaalpedagoogilised meetodid ja lähenemised on olulised juba alushariduses, aidates luua toetavat ja arendavat, kus igaüks saab ennast teostada.

Lasteaedades tuleb erivajadustega lastega individuaalselt tegeleda ning pakkuda neile vajalikku tuge ja toetust nende arenguks. Traumade ja väärkohtlemise mõju lapsel on oluline mõista ja sellele vastavalt tegutseda. Õpetajate ja tugispetsialistide roll on oluline, et aidata ka erivajadusega lastel nende väljakutsetega toime tulla. Lasteaia periood on oluline sotsiaalsete oskuste omandamiseks ning õpetajate positiivne suhe lastega mõjutab nende pikemas perspektiivis edukust koolis ja suhetes teistega. Oluline on varajane märkamine, toetamine ja suunamine, et luua lastele soodne keskkond nende arenguks ja heaoluks.

Erinevad uuringud näitavad, et alushariduse õpetaja töös esineb mitmeid väljakutseid seoses vajadusega parema koolituse, ressursside ja koostöö järele. Õpetajatel on vajadus praktiliste oskuste ja metoodikate järele üldoskuste arendamisel ning tuge ning ressursse

erivajadustega lastega tegelemisel. Kuigi alushariduse pedagoogiamet on populaarne, vajavad õpetajad toetust kogu meeskonnalt, et mitte jääda üksi oma muredega ning tagada kvaliteetne haridus, suhted lapse ja tema perega ning laste heaolu.

Uuringust, mis tehti seitsme Saaremaa valla lasteaia õpetajaga intervjuude käigus selgus, et õpetajad on pädevad erisustega lastega toime tulema ning hindavad oma toimetulekut väga heaks tänu paljudele läbitud lisakoolitustele. Positiivseteks külgedeks sotsiaalpedagoogi kaasamisel lasteaias on kogemused, kompetents, koostöö, jõustamine, suhtlus lapsevanematega ja vajadusel nõustamine. Suurimaks takistuseks osutus aeg, mida erivajadusega laste toetamiseks võetakse tavalaste õppetöö ajast ning teenuste vähesus. Seega, teenuste kasutamisel on tulemused positiivsed, kuid teenuste kättesaadavuse parandamiseks ja aja efektiivsemaks kasutamiseks on vaja teha täiendavaid samme.

Üldjoontes võib öelda, et lasteaias toimub tihedam koostöö erinevate spetsialistide ja lapsevanematega, aidates varakult märgata ja lahendada laste erivajadusi ning probleeme. Sotsiaalpedagoogide kaasamine on osutunud oluliseks laste, pere ning õpetajate toetamisel ning aitab ennetada suuremaid probleeme tulevikus. Lasteaia ja kodu vaheline koostöö on samuti toetatud. Üldiselt hinnatakse sotsiaalpedagoogide kaasatust alushariduses positiivselt ning tunnustatakse nende panust laste heaolusse ja arengusse.

Uuringu tulemusena võib öelda, et sotsiaalpedagoogide kaasamine lasteaedade igapäevaelu on oluline ning nende abi on hinnatud ja oodatud. Õpetajad tunnustavad sotsiaalpedagoogi rolli laste toetamisel, kuid samas tunnevad puudust teistest tugispetsialistidest nagu eripedagoogid või logopeedid, kellede teenuse mahtu ja võimalusi hinnatakse väheks. Oluline on tagada lastele vajalikud tugiteenused ning tugevdada koostööd lapsevanematega, et tagada lapse arengule sobilik keskkond nii kodus kui lasteaias. Samuti tuleks kaaluda sotsiaalpedagoogide tööaegade suurendamist lasteaedades. Üldiselt on sotsiaalpedagoogide ametikoht alushariduses vajalik ning toetab laste terviklikku arengut.

## VIIDATUD ALLIKAD

- Ahonen, S., & Arola, T. (2019). Kuraattoripalvelut osaksi varhaiskasvatusta: Ammattilaisten näkemyksiä tarpeesta [Sotsiaalpedagoog kui osa alusharidusest: Spetsialistide seisukohad vajadusest] [Opinnäytetyö, Metropolia Ammatikorkeakoulu]. Theseus. <https://www.theseus.fi/handle/10024/163390>
- Baardst, S., Wang, M. V., & Brandlistuen R. E. (2022) The role of ECEC teachers for the long-term social and academic adjustment of children with early externalizing difficulties: a prospective cohort study. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(4), 606–623. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1981961>
- Chudzik, M., Corr, C., ja Wolowiec-Fisher, K. (2023). Trauma: Early Childhood Special Education Teachers' Attitudes and Experiences. *Early Childhood Education Journal*, 51, 189–200. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01302-1>
- Connors Edge, N. A., Holmes, K., Wilburn, E. H., & Sutton, M. (2024). Fostering Informed and Responsive Systems for Trauma in Early Care and Education (FIRST:ECE): A Preliminary Evaluation. *Early Childhood Education Journal*, 52, 1–11. <https://doi.org/10.1007/s10643-022-01390-7>
- Eriline. (2024). *Eesti Keele Instituudi ühendõnastik*. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/eriline/1>
- Erivajadus. (2024) *Eesti Keele Instituudi ühendõnastik*. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/erivajadus/1>
- Gutman, K. (2013). *Sotsiaalpedagoogi ametikoha vajalikkus lasteaedades, Kuressaare lasteaedade näitel* [Lõputöö, Tartu Ülikool, Pärnu kolledž]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/32587>
- Hammersley, M. (2013). *What is qualitative research?* Bloomsbury Academic.
- Haridus ja Teadusministeerium. (2022). *Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkondade analüüs (2021. aasta tulemusaruannete lisa)*.

- [https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/tulemusaruande\\_lisa\\_-\\_valdkondade\\_analuus\\_0.pdf](https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/tulemusaruande_lisa_-_valdkondade_analuus_0.pdf)
- Häidkind, P., & Oras, K. (2016). Kaasava hariduse mõiste ning õpetaja ees seisvad ülesanded lasteaedades ja esimeses kooliastmes. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 4(2), 60–88. <https://doi.org/10.12697/eha.2016.4.2.04>
- Hämäläinen, J. (2001). *Sissejuhatust sotsiaalpedagoogikasse*. Tartu Ülikooli Kirjastus
- Hämäläinen, J. (2015). Defining Social Pedagogy: Historical, Theoretical and Practical Considerations. *The British Journal of Social Work*, 45(3), 1022–1038. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct174>
- Kaldoja, M-L., Mäeots, A., Tolli, M., & Saareoja, H. (2021). Eestindatud küsimustiku „Ages and Stages: Social-Emotional Questionnaires Second Edition“ (ASQ:SE-2) sobivus 36 kuu vanuste laste sotsiaal-emotsionaalse arengu sõeltestimiseks. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 9(1), 162–185. <https://doi.org/10.12697/eha.2021.9.1.07>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). *Riigi Teataja I*, 23, 152. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehtiv>
- Koolieelse lasteasutuse seadus. (1999). *Riigi Teataja I*, 27, 387; *Riigi Teataja I*, 28.12.2022, 45. <https://www.riigiteataja.ee/akt/KELS>
- Kumpulainen, K.-R., Sajaniemi, N., Suhonen, E., & Pitkäniemi, H. (2023). Occupational well-being and teamwork in Finnish early childhood education. *Journal of Early Childhood Education Research*, 12(2), 71–97. <https://doi.org/10.58955/jecer.v12i2.119784>
- Laherand, M-L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis* (Teine trükk). Sulesepp OÜ.
- Lastekaitse seadus. (2014). *Riigi Teataja I*, 06.12.2014, 1; *Riigi Teataja I*, 06.01.2023, 15. <https://www.riigiteataja.ee/akt/LasteKS>
- Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid. Sissejuhatust ja väljajuhatus*. Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Mannila, A. (2021). *Varhaiskasvatuksen kuraattorityö: Varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksia kuraattorityöstä* [Sotsiaalpedagoogi alushariduses: Alushariduse õpetajate mõtteid sotsiaalpedagoogi tööst] [Opinnäytetyö, Hämeen Ammatikorkeakoulu]. Theseus. <https://www.theseus.fi/handle/10024/499538>
- Moss, P., & Petrie, P. (2019). Education and social pedagogy: What relationship? *London Review of Education*, 17(3), 393–405. <https://doi.org/10.18546/LRE.17.3.13>

- Neudorf, E., Ugaste, A., Tuul, M., & Mikser, R. (2017) Lasteaiaõpetajate uskumused seoses laste üldoskuste arendamisega riikliku õppekava alusel: lisaseletus lasteaia koolistumise põhjustele. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 5(2), 54–79. <https://doi.org/10.12697/eha.2017.5.2.03>
- Pavlov, D. (2021). *Lasteaegade rahuloluküsitluse tulemused 2021*. Sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus (RAKE). <https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022-01/Lasteaegade%20rahuloluk%C3%BCsitluste%20riiklik%20aruanne%202021.pdf>
- Rahandusministeerium. (2022) *Haldusreformi seireraport 2022: Viis aastat hiljem*. <https://fin.ee/media/7835/download>
- Ranta, S. A., Heiskanen, N. , Heiskanen, N., & Syrjämäki, M. (2023). Teamwork as a cornerstone of a child's educational support in early childhood education and care in Finland. *Journal of Early Childhood Education Research*, 12(2), 158–178. <https://doi.org/10.58955/jecer.121462>
- Repo, L., & Sajaniemi, N. (2015). Prevention of bullying in early educational setting: pedagogical and organisational factors related to bullying. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(4), 461–475. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1087150>
- Riigikontroll. (2020). *Hariduse tugiteenuste kättesaadavus. Kas lapsed saavad hariduse omandamisel lasteaias ja koolis vajalikke tugiteenuseid?* <https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2516/language/et-EE/Default.aspx>
- Robson, C. (2002). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner Researchers*. (2nd ed). Blackwell Publishing.
- Kuressaare Rohu Lasteaed. (s. a.). *Õppe- ja kasvatuskorraldus*. <https://rohulasteaed.saaremaavald.ee/oppe-ja-kasvatuskorraldus/meie-ruhmad/>
- Saaremaa Toetava Hariduse Keskus. (2022, 23. september). *Sotsiaalpedagoog*. <https://www.sthk.edu.ee/sotsiaalpedagoogid>
- Saaremaa Toetava Hariduse Keskus. (2023). *Saaremaa Toetava Hariduse Keskuse arengukava 2023–2028*. [https://sthk.edu.ee/sites/sthk.edu.ee/files/sthk\\_arengukava\\_2023-2028.pdf](https://sthk.edu.ee/sites/sthk.edu.ee/files/sthk_arengukava_2023-2028.pdf)
- Saaremaa Vallavalitsus. (2024, 29. aprill). *Alusharidus ja lasteaia*. <https://www.saaremaavald.ee/alusharidus>

- Sihtasutus Kutsekoda. (2023). *Kutsestandardid: Sotsiaalpedagoog, tase 6*.  
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11205014>
- Zinsser, K. M., Zulauf, C. A., Nair Das, V., & Callie Silver, H. (2019). Utilizing social-emotional learning supports to address teacher stress and preschool expulsion. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 61, 33–42.  
<https://doi.org/10.1016/j.appdev.2017.11.006>
- Zhou, Y. F., & Nanakida, A. (2023). Job satisfaction and self-efficacy of in-service early childhood teachers in the post-COVID-19 pandemic era. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10, Article 721. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02174-z>
- Trummal, A. (2017). *2–12-aastaste laste vanemate tajutud kompetentsus ja käitumisraskuste esinemine lastel. Uuringu raport*. Tervise Arengu Instituut.  
<https://tai.ee/et/valjaanded/2-12-aastaste-lastel-vanemate-tajutud-kompetentsus-ja-kaitumisraskuste-esinemine-lastel>
- Úcar, X. (2022). Theoretical and practical knowledge in social pedagogy: levels and agents of the pedagogical knowledge production, *Oxford Review of Education*, 48(6), 767–785. <https://doi.org/10.1080/03054985.2021.2013794>
- Wall, S., Litjens, I., & Taguma, M. (2015). *Early Childhood Education and Care Pedagogy Review: England*. OECD. <https://www.oecd.org/education/school/early-childhood-education-and-care-pedagogy-review-england.pdf>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/36419>

## **Lisa 1. Intervjuu küsimused**

Lugupeetud vastaja,

Minu nimi on Signe Roos ja õpin Tartu Ülikooli Pärnu kolledžis sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse III kursusel. Sellel kevadel valmib minu lõputöö teemal „Sotsiaalpedagoogide töö vajalikkusest lasteaedades, Saaremaa lasteaedade näitel“.

Eesti lasteaedades kaasatakse hetkel sotsiaalpedagooge tugispetsialistidena harva. Lõputöö eesmärk on välja selgitada lasteaia õpetajate rahulolu sotsiaalpedagoogide kaasamisel Saaremaa lasteaedades ning tulemustele tuginedes teha ettepanekuid Saaremaa Toetava Hariduse Keskusele sotsiaalpedagoogide erinevate kaasamisvõimaluste osas lasteaia igapäeva töös. Kogutud andmed esitatakse töös anonüümselt ja üldistatuna.

Intervjuud viiakse läbi otse kohtumistel või mõne vastajale sobiva veebikeskkonna vahendusel järgnevatest valikutest: Teams, Zoom, Google Meet.

Intervjuu küsimused:

1. Millised on Teie arvates sotsiaalpedagoogi tööülesanded? (Sihtasutus Kutsekoda, 2023, lk 1)

Uurimisküsimus: Millised on lasteaiaõpetajate arvamused sotsiaalpedagoogi ametikoha vajalikkusest Saaremaa lasteaedades?

2. Kirjeldage erivajadusi, millistega olete oma ametis pedagoogina kokku puutunud. (Häidkind & Oras, 2016, lk 67).
3. Kuidas hindate oma teadmisi, oskusi ja aega nende erivajadustega tegeleda? (Häidkind & Oras, 2016, lk 67).
4. Nimetage tugiteenuseid, mida ning keda õpetajana olete eriliste laste aitamiseks juba kaasanud? (Häidkind & Oras, 2016, lk 73)
5. Keda sooviksite veel kaasata, et asjad oleks sujuvamad? (Häidkind & Oras, 2016, lk 73)
6. Missugused positiivseid ja negatiivseid aspekte oskate sotsiaalpedagoogide kaasamise järgselt Saaremaa lasteaedades välja tuua?

**Lisa 1 järg**

Uurimisküsimus: Millised Saaremaa lasteaedade lasteaiaõpetajate murekohad on saanud lahenduse, sotsiaalpedagoogi teenuse tekkimise järgselt?

7. Kuidas toimub märkamine rühmas Teie lasteaias ning milline on teekond abini väljaspool õpetaja kompetentsi? (Baardstu *et al.*, 2022, lk 609)
8. Võrreldes tänast ja 5+ aasta tagust aega, siis mis on Teie töös eriliste lastega kõige rohkem muutunud? (Mannila, 2021, lk 27–28)
9. Missugust abi Te kasutate rühmas keeruliste lastega toimetulekuks? (Chudzik, 2023, lk 190)
10. Kirjeldage, kuidas on Teie asutuses kodu ja lasteaia koostöö toetatud tugispetsialistide poolt praegusel hetkel? (Trummal, 2017, lk 65)
11. Milline on rahulolu Teie ja tugipersonali koostöö osas erivajadustega laste kaasamisel haridussüsteemi? (Riigikontroll, 2020, lk 3)
12. Milline on Teie arvamus sotsiaalpedagoogi ametikoha vajalikkusest alushariduses?

## SUMMARY

### THE NECESSITY OF SOCIAL PEDAGOGUES IN KINDERGARTENS, USING THE EXAMPLE OF KINDERGARTENS IN SAAREMAA

Signe Roos

Early childhood educators have a great responsibility when interacting with children. A child's development in early age, their well-being, cognitive and emotional development are directly dependent on the relationships between the teacher and the child. In this regard, the educator's satisfaction with their work through teamwork plays an important role. Supporting children in acquiring social-emotional skills largely falls on kindergartens, and this is where social pedagogues can help a lot. Any changes in a child's life can affect their succeeding and well-being, and in such cases, support measures must be quaranteed starting from the child's needs.

Previous studies have shown the importance of social pedagogues in kindergartens to develop children's everyday life skills and support teachers in coping with various challenges. In studies parents also highly value the relationship between the child and the pre-school teacher which means that different support measures in kindergartens must be in proper time and have a long-lasting positive impact.

The aim of the research is to determine kindergarten teachers perception of collaboration with social pedagogues and, based on the results, make proposals for the involvement of social pedagogues in the daily work of the childcare institution.

The research seeks answers to the following questions: How do kindergarten teachers perceive their collaboration with social pedagogues, and what are kindergarten teachers' expectations for collaboration with support specialists?

The theoretical part consists of three sub-chapters. The first introduces approaches to social pedagogy, the second subchapter discusses social problems and special needs in

kindergartens. The third subchapter provides an overview of teachers' readiness to deal with children special needs. The empirical part of the study provides an overview of kindergartens in Saaremaa municipality and presents the research results.

The study was conducted using a qualitative method, taking interviews with kindergarten teachers to learn about their experiences with collaboration with social pedagogues and the support team in general. Semi-structured interviews were used because the flexibility of question wording and the ability to ask clarifying questions are important. Interviews were recorded with the participants' consent.

The author used qualitative content analysis as the analysis method. The author preferred qualitative analysis because the focus was on the hidden content of the text. The information collected for this study has been read repeatedly by the author. Thoughts similar to the aim and research questions of the thesis were found. Subsequently, the data obtained were analyzed, compared with the theory, and conclusions, proposals, and a summary of the research were compiled.

The study revealed that teachers feel the need for a social pedagogue in kindergartens, especially when dealing with children with special needs. Involving a social pedagogue helps to support teachers in their daily work and ensures individual approach and development support for the child. Collaboration with parents and involving other specialists is also important to provide the best possible support and development environment for kindergarten children. The profession of a social pedagogue in early childhood education is considered necessary.

Based on the results of this study, the author makes two proposals to the Saaremaa Supporting Education Center: to improve opportunities for training parents and raising their awareness of child up-bringing even in rural areas through short free online training or by bringing more extensive training sessions to rural areas and increasing the working hours of social pedagogues in kindergartens.

The research questions were answered in this study, and the thesis fulfilled its purpose. Kindergarten teachers highly appreciate the contribution of social pedagogues and collaboration with support specialists, and they would like this process to be continued.

## **Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks**

Mina, *Signe Roos*,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose *Sotsiaalpedagoogide töö vajalikkusest lasteaedades, Saaremaa lasteaedade näitel*, mille juhendaja on *Jaanika Ailt*, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

*Signe Roos*

**16.05.2024**